

energie prestatie advies

Energieprestatieadvies

voor

Groeneweg 43
3531 VB Utrecht

cliënt
R. van Raaij

uitgebracht met behulp van de *Basismethode EPA versie 1.0* op
27-7-2000

door
REMUM N.V.
A.A. van Soest

energie prestatie advies

EnergiePrestatieAdvies

Advies 10095-27-7-00 9:53:32

Adres onderzochte woning
Groeneweg 43
3531 VB Utrecht
R. van Raaij

Variant

: Totaal

Bouwkundige maatregelen

Nr	Bouwdeel	Maatregelen	Isolatiedikte [mm]
1	Vloer	Vloerisolatie onder	22 mm
2	Plat dak	Plat dak buitenisolatie	80 mm
3	Zolderdak	Hellend dak binnenisolatie	50 mm
4	Hellend dak	Hellend dak binnenisolatie	50 mm
5	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
6	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
7	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
8	Glas	HR++ glas	

Installatie-technische maatregelen

	Toestel/Type	Voorzieningen
Ruimteverwarming	HR107, T,aanv < 55°C; Elektrische ontsteking aanwezig	Pompschakeling
Tapwaterverwarming	Gasboiler	Warmtebesparende douchekop
Zonne-energiesystemen	Zonneboilercombi met oriëntatie = zuid en hellingshoek = 30°; Opp: 2,8	

De situatie na het treffen van de maatregelen is zeer gunstig voor toepassing van een lage aanvoertemperatuur ($T < 55$ °C) in het ruimteverwarmingssysteem.

EI

huidige situatie : EI = 1,28
na treffen geadviseerde maatregelen : EI = 0,74

Kostengegevens, totaal voor 1 woning(en)

Totale investeringskosten in gld	21371
Energiebesparing (gas en elektra) gemiddeld per jaar in gld	628
Terugverdientijd in jaren	26
Subsidie in gld	4893

In de toelichting op dit advies zijn aanbevelingen opgenomen voor verbetering van het wooncomfort en het binnenklimaat.

27-7-2000

A.A. van Soest

Energieprestatieadvies

Op 27-7-2000 heeft een adviseur uw woning bekeken op een aantal punten die van belang zijn voor het aardgas- en elektriciteitsverbruik. Het doel van deze woningopname is:

- een betrouwbaar beeld krijgen van de huidige situatie
- aanbevelingen te doen voor het verminderen van het energiegebruik.

Bij de woningopname is gekeken naar zaken die te maken hebben met de constructie van de woning, de verwarmingsinstallatie, de installatie waarmee warmwater wordt bereid en het ventilatiesysteem. Ook de grootte van de woning, het aardgasverbruik en het aantal bewoners is tijdens de opname geïnterviewd.

Met deze gegevens zijn vervolgens berekeningen gemaakt. Deze geven inzicht in de mogelijkheden die er zijn om het energiegebruik terug te brengen met bouwkundige maatregelen en energiezuinige installaties. Bij de gemaakte berekeningen is geen rekening gehouden met gedragsaanpassingen, zoals een zuiniger stookgedrag.

In dit rapport krijgt u achtereenvolgens gepresenteerd:

1. Omschrijving referentie

Hierin kunt u lezen hoe de constructie van uw woning is opgebouwd, welke installaties er in voorkomen en wat in een bepaalde periode het gasverbruik is geweest. Hier is ook het aantal bewoners vermeld. Dit is van belang voor het bepalen van het warmwaterverbruik.

2. Beschrijving varianten

Dit is een overzicht van de maatregelen die in uw woning genomen kunnen worden. Er zijn verschillende varianten ingevoerd. Varianten met één of enkele maatregelen, of een uitgebreider verbeteringspakket.

3. Resultaten van de varianten

In dit overzicht kunt u lezen wat de effecten zijn als u de maatregelen zou (laten) aanbrengen. Het gaat hierbij om het effect op de energierekening, de kosten die met het treffen van de maatregelen zijn gemoeid en eventuele subsidie(s) waarvoor u in aanmerking komt. Ook ziet u hoe lang het duurt voor u de kosten van de maatregelen hebt terugverdiend door een lagere energierekening. De waarden terugverdientijd en investeringskosten gelden alleen indien de door prioritering gemaakte variant niet handmatig is aangepast. De waarden die horen bij een handmatig aangepaste variant zijn daarom aangeduid met een "***".

Bij de berekeningen is uitgegaan van een gemiddeld Nederlands klimaat.

In dit overzicht staat ook de Energie-Index (EI) genoemd. Hoe lager dit cijfer is, hoe beter de energetische kwaliteit van uw woning is.

Verder is aangegeven of de watertemperatuur in het verwarmingssysteem teruggebracht kan worden tot maximaal 55 °C (Lage Temperatuur (verwarmings)Systeem of LTS). Realisatie van een dergelijk Laag Temperatuur Systeem biedt naast directe energiebesparing ook voordelen op het gebied van binnenmilieukwaliteit en wooncomfort. Daarnaast biedt het de mogelijkheid de verwarming in de toekomst op een duurzame of zeer energie-efficiënte warmtebron aan te sluiten (zoals bijvoorbeeld een warmtepomp of een zonnecollector).

Indien de toepasbaarheid LTS ‘zeer gunstig’ of ‘gunstig’ is beoordeeld wordt geadviseerd met een deskundige installateur contact op te nemen, omdat realisatie van een LTS waarschijnlijk tegen (zeer) beperkte meerkosten mogelijk is.

4. Advies

Dit is een overzicht van maatregelen die de adviseur u aanbeveelt. In de toelichting is beschreven waarom deze maatregelen in het advies zijn opgenomen. Daarnaast zijn de consequenties aangegeven, die de maatregelen kunnen hebben voor het wooncomfort en het binnenmilieu.

5. Bijlagen

In Bijlage 1 vindt u de uitgangspunten waarmee de berekeningen zijn gemaakt.

Bijlage 2 bevat een specificatie van de geadviseerde maatregelen. U kunt dit overzicht gebruiken als u besluit maatregelen te laten treffen. Het geeft u houvast in gesprekken met een aannemer, glaszetter of installateur en bij het aanvragen van offertes.

Dit advies geeft aan welke maatregelen u kunt treffen. Als het gaat om bijvoorbeeld het plaatsen van dubbelglas, zult u merken dat er verschillende soorten isolatieglas op de markt zijn. In onderdeel 4 kunt u opzoeken welke soort voor uw woning wordt geadviseerd. De glaszetter of aannemer kan dit als uitgangspunt nemen voor de offerte. U weet uit het advies welk effect u mag verwachten op het energiegebruik, als dit in een van de varianten is berekend.

In de praktijk kan het voorkomen dat er aanvullende werkzaamheden in uw woning moeten worden verricht om optimaal effect te hebben van de maatregel. Uw aannemer, glaszetter of installateur zal u daar vakkundig over kunnen adviseren.

1. Omschrijving referentie

Onderstaande gegevens zijn de totalen voor 1 woning(en)

Woningtype : Eengezinswoning met hellend dak
 Gebruiksoppervlak : 100,0 m²
 Bouwjaar : 1920

Constructies

Nr	Omschrijving	Oppervlak [m ²]	U-waarde [W/m ² K]
1	Vloer	40,00	2,54
5	Plat dak	8,50	2,83
2	Zolderdak	40,00	0,76
3	Zoldervloer	25,00	1,67
4	Hellend dak	10,00	2,83
6	Gevel	15,40	1,84
7	Gevel	10,00	2,85
8	Gevel	6,50	2,85
9	Glas	9,60	5,10
10	Glas	8,50	5,10
11	Glas	2,00	5,10
12	Deur	4,00	3,50

Installaties

	Toestel/Type	Voorzieningen
Ruimteverwarming	Individuele CR binnen thermische schil T » 55°C	Individuele bemetering
Tapwaterverwarming	Douche; Badgeiser; Keukenboiler (<20 liter)	- Geen voorzieningen
Ventilatie	Natuurlijke ventilatie	- Geen voorzieningen
Zonne-energiesystemen	-	-

EI huidige situatie : EI = 1,28

Historisch gasverbruik : 1300 m³ gas
 Periode : Januari 1999 tot januari 2000

Aantal bewoners per woning : 1,0

U-waarde: Dit is de maat voor het isolatieniveau van de constructie. Hoe lager de U-waarde, hoe minder warmte er door de constructie verloren gaat.

2. Beschrijving varianten

In uw woning kunnen verschillende energiebesparende maatregelen worden getroffen. De maatregelpakketten zijn hieronder als variant nader uitgewerkt.

	Maatregelen	Hellend dak	Plat dak	Vloer	Gevel isolatie	HR++ glas	HR107 cv + Zonneboiler	Totaal
	<i>Bouwkundig</i>							
Nr	Isolatie constructiedelen							
1	Vloer	-	-	22 mm	-	-	-	22 mm
5	Plat dak	-	80 mm	-	-	-	-	80 mm
2	Zolderdak	50 mm	-	-	-	-	-	50 mm
3	Zoldervloer	-	-	-	-	-	-	-
4	Hellend dak	50 mm	-	-	-	-	-	50 mm
6	Gevel	-	-	-	60 mm	-	-	60 mm
7	Gevel	-	-	-	60 mm	-	-	60 mm
8	Gevel	-	-	-	60 mm	-	-	60 mm
9	Glas	-	-	-	-	HR++	-	HR++
10	Glas	-	-	-	-	HR++	-	HR++
11	Glas	-	-	-	-	HR++	-	HR++
12	Deur	-	-	-	-	-	-	-
	Serre	-	-	-	-	-	-	-
	<i>Installaties</i>							
	Ruimteverwarming							
*	Toestelvervanging	-	-	-	-	-	Ja	Ja
*	Elektrische warmtepomp	-	-	-	-	-	-	-
*	Warmte door derden	-	-	-	-	-	-	-
*	Gebouwgebonden warmtekrachtkoppeling	-	-	-	-	-	-	-
*	Laagtemperatuursysteem	-	-	-	-	-	Ja	Ja
*	Individuele bemetering	-	-	-	-	-	-	-
*	Beperkte leidinglengte	-	-	-	-	-	-	-
*	Leidingisolatie	-	-	-	-	-	-	-
*	Optimale afregeling	-	-	-	-	-	-	-
*	Pompschakeling	-	-	-	-	-	Ja	Ja
	Tapwaterverwarming							
*	Toestelvervanging	-	-	-	-	-	Ja	Ja
*	Warmtepompboiler	-	-	-	-	-	-	-
*	Beperkte leidinglengte	-	-	-	-	-	-	-
*	Leidingisolatie	-	-	-	-	-	-	-
*	Waterbesparende douchekop	-	-	-	-	-	Ja	Ja
	Ventilatie							
*	Warmteterugwinning	-	-	-	-	-	-	-
*	Kierdichting	-	-	-	-	-	-	-
*	Gelijkstroomventilator	-	-	-	-	-	-	-
	Zonne-energiesystemen							
*	Zonneboiler	-	-	-	-	-	-	-
*	Zonneboilercombi	-	-	-	-	-	Ja	Ja
*	Fotovoltaïsche cellen	-	-	-	-	-	-	-

3. Resultaten van de varianten

Prestatie voor 1 woning(en)	referentie	Hellend dak	Plat dak	Vloer	Gevel isolatie	HR++ glas	HR107 cv + Zonneboiler	Totaal
Besparing gemiddeld per jaar op gasverbruik in gld		112	62	53	178	162	233	636
Besparing gemiddeld per jaar op elektraverbruik in gld		0	0	0	0	0	-9	-9
Totale investeringskosten in gld		2450	756	1000	4370	5045	7749	21371
Energiebesparing (gas en elektra) gemiddeld per jaar in gld		112	62	53	178	162	224	628
Terugverdientijd in jaren		11	9	9	20	22	32	26
Subsidie in gld		1250	212	500	798	1508	625	4893
CO2-emissiereductie in kg/jaar		301	167	143	479	436	610	1697
Toepasbaarheid LTS		neutraal	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal	neutraal	zeer gunstig
Energie Index - EI	1,28	1,21	1,25	1,25	1,17	1,17	1,10	0,74

Toelichting:

Bij de *besparingen* is een bedrag opgegeven dat u in een gemiddeld jaar kunt behalen, als u het aangegeven maatregelenpakket laat uitvoeren. Het is een bedrag voor een gemiddeld jaar, omdat vooraf niet bekend is of een winter streng of zacht zal zijn.

Bij het maken van de berekeningen is rekening gehouden met het aantal bewoners op dit moment. Dit is vooral van belang als een andere installatie voor de warmwaterbereiding is geadviseerd.

De waarden terugverdientijd en investeringskosten gelden alleen indien de door prioritering gemaakte variant niet handmatig is aangepast. De waarden die horen bij een handmatig aangepaste variant zijn daarom aangeduid met een "*".

De besparing op elektriciteitsverbruik betreft de verlichting, cv-pomp, de mechanische ventilatie en de elektrische boiler, voorzover aanwezig in de woning. Het energiegebruik voor andere elektrische apparaten is buiten de berekeningen gelaten.

Bij de *investeringskosten* is een indicatie van de kosten aangegeven. De werkelijke kosten hangen samen met het afwerkingsniveau dat u kiest.

Bij de berekeningen is uitgegaan van de volgende *subsidieregelingen*:

- Energiepremieregeling 2000

U kunt deze subsidie(s) respectievelijk aanvragen bij:

REMUM NV Energie-Premie-Actie
Postbus 8134
3503 RC Utrecht

De *Energie-Index* (EI) is een soort rapportcijfer dat zegt hoe energiezuinig uw woning nu is (kolom referentie) en hoe dit cijfer verbetert als u energiebesparende maatregelen treft.

Let op: de waarde van dit rapportcijfer is precies 'omgekeerd' ten opzichte van wat u van schoolrapporten gewend bent. Oftewel: *hoe lager* het cijfer is, *hoe beter* de energetische kwaliteit van uw woning is.

Het voordeel van de Energie-Index (EI) is, dat u op deze manier verschillende soorten woningen op een objectieve manier met elkaar kunt vergelijken. Het maakt dan niet uit of het om een landhuis gaat of om een kleine eengezinswoning of een flat.

Bij 'Toepasbaarheid LTS' is per variant aangegeven wat de kansen zijn voor realisatie van een Laag Temperatuur Systeem in de woning, na het treffen van de maatregelen van de betreffende variant. De volgende uitkomsten zijn mogelijk:

zeer gunstig

LTS is mogelijk zonder aanvullende maatregelen.
(meerkosten zeer beperkt)

gunstig

LTS is zeer waarschijnlijk mogelijk zonder aanvullende maatregelen.
(meerkosten beperkt)

neutraal

LTS is mogelijk met aanvullende (installatietechnische) voorzieningen.
(meerkosten hoger)

4. Advies

Variant : Totaal

Bouwkundige maatregelen

Nr	Bouwdeel	Maatregelen	Isolatiedikte [mm]
1	Vloer	Vloerisolatie onder	22 mm
2	Plat dak	Plat dak buitenisolatie	80 mm
3	Zolderdak	Hellend dak binnenisolatie	50 mm
4	Hellend dak	Hellend dak binnenisolatie	50 mm
5	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
6	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
7	Gevel	Gevel binnenisolatie	60 mm
8	Glas	HR++ glas	
9	Glas	HR++ glas	
10	Glas	HR++ glas	

Installatie-technische maatregelen

	Toestel/Type	Voorzieningen
Ruimteverwarming	HR107, T,aanv < 55°C; Elektrische ontsteking aanwezig	Pompschakeling
Tapwaterverwarming	Gasboiler	Warmtebesparende douchekop
Zonne-energiesystemen	Zonneboilercombi met oriëntatie = zuid en hellingshoek = 30°; Opp: 2,8	

De situatie na het treffen van de maatregelen is zeer gunstig voor toepassing van een lage aanvoertemperatuur ($T < 55^{\circ}\text{C}$) in het ruimteverwarmingssysteem.

EI

huidige situatie : EI = 1,28

na treffen geadviseerde maatregelen : EI = 0,74

Kostengegevens, totaal voor 1 woning(en)

Totale investeringskosten in gld	21371
Energiebesparing (gas en elektra) gemiddeld per jaar in gld	628
Terugverdientijd in jaren	26
Subsidie in gld	4893

Toelichting: U kunt een keuze maken uit de bovenstaande varianten.

Indien de *toepasbaarheid LTS* met 'zeer gunstig' of 'gunstig' is beoordeeld, wordt geadviseerd met een deskundige installateur contact op te nemen, omdat realisatie van een Laag Temperatuur Systeem waarschijnlijk tegen (zeer) beperkte meerkosten mogelijk is.

Realisatie van een dergelijk Laag Temperatuur Systeem biedt naast directe energiebesparing ook voordelen op het gebied van binnenmilieukwaliteit en wooncomfort. Daarnaast biedt het de mogelijkheid de verwarming in de toekomst op een duurzame of zeer energie-efficiënte warmtebron aan te sluiten (zoals bijvoorbeeld een warmtepomp of een zonnecollector).

Aandachtspuntenlijst energiebesparende maatregelen

Inleiding

Het uitvoeren van bouwkundige en/of installatietechnische aanpassingen voor energiebesparende maatregelen heeft veelal ook niet-energetische effecten op een woning. De aard van deze effecten hangt in hoge mate af van de bouwfysische en technische staat van de betreffende woning. Om toch in zijn algemeenheid mogelijke gevolgen van energiebesparende maatregelen te kunnen voorzien, is hieronder een aandachtspuntenlijst opgenomen. De aandachtspuntenlijst bestaat uit algemene aandachtspunten en een gedetailleerde beschrijving van specifieke aandachtspunten. Afsluitend is een beknopt overzicht van de aandachtsvelden en energiebesparende maatregelen opgenomen.

Algemene aandachtspunten

Individuele woningen

Energiebesparing is gerelateerd aan verschillende aspecten van een woning zoals:

- binnenklimaat (warmte, vocht, ventilatie, installaties, licht, akoestiek en comfort)
- ruimte (bijvoorbeeld constructieruimte voor isolatie)
- kosten (bijvoorbeeld stookkosten)
- onderhoud (onderhoudsvoorzieningen)
- esthetica (architectuur)
- wetgeving (welstand, bouw- en woningtoezicht, subsidie)

Het is over het algemeen kostenbesparend om energiebesparende maatregelen te laten samenvallen met onderhoudsactiviteiten.

Duurzame energietoepassing

Zonne-energie gaat een steeds grotere rol spelen in onze elektriciteitsvoorziening. Dat komt doordat de zon een onuitputtelijke bron van schone energie vormt. Er zijn inmiddels technieken ontwikkeld die zonne-energie om zetten in elektrische stroom. REMUM introduceert **SunPower**. Een zeer aantrekkelijke en milieuvriendelijke manier om energie te besparen.

SUNPOWER IN HET KORT:

De **SunPower** panelen zijn geheel te integreren in het dak;
Moderne uitstraling;
Vriendelijk geprijsd door standaard productie en subsidie;
Geen zorg over de installatie;
Stekker in het stopcontact,
en de meter levert eventueel terug aan het net.
Nauwelijks tot geen onderhoud;
Levensduur tenminste 20 jaar;

Dakisolatie (hellend koud-dak)

vocht

- Deze vorm van dakisolatie nooit toepassen bij een platdak in verband met inwendige condensatie en koudebrugwerking bij doorbreking en beëindiging van de isolatie.
- Om inwendige condensatie te voorkomen is een voldoende dampremmende en luchtdichte afwerking aan warme zijde bij een hellend dak noodzakelijk.

ventilatie

- Dakisolatie zorgt ervoor dat het dak minder buitenlucht doorlaat. Let op of de woning dan nog voldoende geventileerd wordt.

akoestiek

- De akoestische kwaliteit van de woning verbetert. Er treedt mogelijk minder geluidstransport op van buiten naar binnen doordat het dak minder buitenlucht doorlaat.
- Isolatiemaatregelen (vooral die met minerale wol) kunnen in zijn algemeenheid de akoestische kwaliteit van een constructiewoning verbeteren.

comfort

- De temperatuur van de binnenzijde van het dak is in de nieuwe (geïsoleerde) situatie hoger en levert daarmee een beter comfort. Dit effect is minder merkbaar als de constructie in de oude situatie al redelijk goed was geïsoleerd. Tevens kunnen tocht- klachten verdwijnen doordat het dak minder luchtdoorlatend is.

ruimtebeslag

- De oppervlakte en de inhoud van de ruimte worden kleiner.
- Let op voorzieningen zoals verlichting, wandcontactdozen en -schakelaars.

Gevelisolatie (binnen)

vocht

- Koudebrugwerking neemt af op de plaatsen die geheel door isolatie zijn bedekt. Koudebrugwerking neemt toe op de plaats waar de isolatie wordt onderbroken (bijvoorbeeld bij vloeren of aansluitende binnenmuren).
- Door inwendige condensatie kunnen vochtproblemen ontstaan. Een dampremmende laag en luchtdichte afwerking aan de warme zijde is noodzakelijk.
- Door uitwendig vocht kunnen vochtproblemen ontstaan. Een waterafstotende buiten- laag of geventileerde spouw is soms noodzakelijk.
- De negge* van ramen en deuren moet ook geïsoleerd worden in verband met koudebrugwerking.

ventilatie

- Gevelisolatie zorgt ervoor dat de gevel minder buitenlucht doorlaat. Let op of de woning dan nog voldoende geventileerd wordt

akoestiek

- De akoestische kwaliteit van de woning verbetert. Er treedt mogelijk minder geluidstransport op van buiten naar binnen doordat de gevel minder buitenlucht doorlaat.
- Isolatiemaatregelen (vooral die met minerale wol) kunnen soms de akoestische kwaliteit van een constructiewoning verbeteren.

comfort

- De temperatuur van de binnenwand is in de nieuwe (geïsoleerde) situatie hoger en levert daarmee een beter comfort. Tevens kunnen tochtklachten verdwijnen doordat de gevel minder luchtdoorlatend is.

ruimtebeslag

- De oppervlakte en de inhoud van de ruimte worden kleiner.
- Let op voorzieningen die in de wand geïntegreerd zijn zoals wandcontactdozen en schakelaars.

Begane grond vloerisolatie (onderzijde)

vocht

- Koudebrugwerking aan de vloerranden neemt af.

ventilatie

- Als de vloer minder buitenlucht doorlaat, wordt de toevoer van vocht vanuit de kruipruimte minder. De luchtvochtigheid neemt hierdoor af.

comfort

- De temperatuur van de vloer is in de nieuwe (geïsoleerde) situatie hoger en levert daarmee een beter comfort. Dit effect is minder merkbaar als de constructie in de oude situatie al redelijk goed was geïsoleerd. Tevens kunnen tochtklachten verdwijnen doordat de vloer minder buitenlucht doorlaat.

ruimtebeslag

- Deze vorm van vloerisolatie is alleen toe te passen als de onderliggende ruimte (bijvoorbeeld kruipruimte of kelder) bereikbaar is en er in die ruimte gemiddeld een lagere temperatuur dan in de woning heerst.
- Het isoleren van een kruipruimte is ook mogelijk door middel van bodemisolatie.

Isolerende beglazing, deuren en kozijnen

vocht

- Isolerende beglazing geeft minder condensatie dan enkelglas.
- Bij extreem goede glassoorten kan sporadisch (in de winter bij heldere hemel) condensatie op de buitenzijde optreden. Dit kan echter geen kwaad. De condens verdwijnt snel na het aanzetten van de verwarming.

ventilatie

- Door kierdichting en/of door kozijnen aan te brengen die minder lucht doorlaten, kan de doorlaat van buitenlucht worden verminderd.

akoestiek

- Door de aanwezigheid van een luchtsponw tussen de glasvlakken geeft dubbele beglazing een betere isolatie tegen geluid dan enkelglas.
- Bij vervanging van kozijnen vermindert de luchtdoorlatendheid van de gevel. Daardoor vindt minder geluidstransport plaats van buiten naar binnen.

comfort

- Doordat het oppervlak van isolerende beglazing een hogere temperatuur heeft dan het oppervlak van enkelglas, verbetert het comfort (minder koudeval en straling).

onderhoud

- Onderhoud speelt een grote rol in de keuze voor een bepaald kozijn. Met name het schilderwerk is daarbij van belang. Aluminium en kunststof kozijnen hebben weinig tot geen onderhoud nodig, maar zijn kostbaar en lastig te repareren. Houten kozijnen zijn daarentegen in veel verschillende soorten en kwaliteiten.

beeld

- Er kunnen voorzetsramen (ook in kunststof verkrijgbaar) worden geplaatst. Bovendien is het goedkoper dan vervangen van een heel raam.
- De materiaalkeuze en de maatvoering van (nieuwe) kozijnen hebben grote invloed op het uiterlijk van een gevel.

Ruimteverwarming

De maatregelen op het gebied van ruimteverwarming zijn verdeeld in de volgende categorieën VR / HR-100 / HR-104 / HR-107 \

- Zonnegascombi
- Elektrische warmtepomp voor ruimteverwarming
- Gebouwgebonden warmtekrachtinstallatie
- Warmtelevering door derden
- Aanvoertemperatuur lager dan 55 °C
- Individuele bemetering
- Pompschakeling
- Leidingisolatie
- Beperking van de leidinglengte
- Stooklijn geregelde keteltemperatuur
- Thermostaatkranen op radiatoren

VR / HR - 100 /HR - 104 /HR - 107

algemeen

- De capaciteit van het verwarmingstoestel moet afgestemd zijn op het toekomstige isolatieniveau en het gebruik (in verband met uitbreiding van woning of bewoner).

ventilatie

- De opstelplaats van een open verbrandingstoestel met waakvlam moet goed geventileerd worden. Een gesloten verbrandingstoestel verdient met het oog op het binnenmilieu de voorkeur.

comfort

- Het comfort van ruimteverwarming is beter dan van lokale verwarmingstoestellen (kost wel energie).

onderhoud

- Zowel de eigenschappen van de woning als de eigenschappen van de bewoner zijn van invloed op het verwarmingssysteem. Het is van groot belang de ruimteverwarming op deze eigenschappen af te stemmen.
- Er moet voldoende ruimte zijn om onderhoud te kunnen plegen.

Ruimteverwarming

Zonnegascombi

comfort

- Zonnegascombi is goed te combineren met lage temperatuur verwarming.

Bijlage 1 bevat alle voor dit EPA-advies gebruikte uitgangspunten. Een uitgebreide beschrijving van de constructiedelen, installaties e.d. vindt u in Bijlage 2. Daar is zowel de huidige situatie als de geadviseerde variant opgenomen. Dit kan een hulpmiddel zijn in gesprekken met een aannemer, glaszetter of installateur en bij het aanvragen van offertes.

Bijlage 1 – Uitgangspunten

Gasprijs	: 0,66 per m ³ gas
Elektriciteitsprijs	: 0,26 per kWh
Rentepercentage	: 6,00%
Inflatie	: 2,00%

Maatregel	Subsidiebedrag [gld/m ² of gld/stuk]	Investeringskosten [gld/m ² of gld/stuk]		
		Laag	Midden	Hoog
Isolatie deur	0,00	367,00	470,00	533,00
Gevelisolatie binnen	25,00	97,00	137,00	152,00
Gevelisolatie buiten	25,00	130,00	188,00	240,00
Gevelisolatie spouw	12,50	24,00	31,00	48,00
Aanbouw serre	0,00	5119,00	11300,00	14399,00
Isolatie VloerOnder	12,50	25,00	32,00	59,00
Isolatie VloerBoven	12,50	33,00	48,00	53,00
Isolatie Zoldervloer	25,00	20,00	47,00	54,00
Isolatie HellendDakBinnen	25,00	49,00	73,00	99,00
Isolatie HellendDakBuiten	25,00	64,00	107,00	128,00
Isolatie PlatDakOmgekeerd	25,00	34,00	41,00	47,00
Isolatie PlatDakBuiten	25,00	84,00	89,00	110,00
Voorzetraam	0,00	123,00	202,00	246,00
GlasDubbel	0,00	187,00	209,00	276,00
HRglas	0,00	202,00	225,00	291,00
HR+glas	0,00	207,00	230,00	297,00
HR++glas	75,00	228,00	251,00	317,00
VRKetel	0,00	2598,00	2802,00	3094,00
HR100	0,00	2914,00	3144,00	3683,00
HR104	0,00	2977,00	3214,00	3890,00
HR107	125,00	3104,00	3355,00	4009,00
CombivatVR	0,00	3020,00	3261,00	3543,00
CombivatHR100	0,00	3914,00	4244,00	4448,00
CombivatHR104	0,00	3995,00	4335,00	4704,00
CombivatHR107	125,00	4130,00	4485,00	4889,00
CombitalVR	0,00	2760,00	2972,00	3292,00
CombitalHR100	0,00	3368,00	3638,00	3844,00
CombitalHR104	0,00	3449,00	3728,00	4084,00
CombitalHR107	125,00	3630,00	3929,00	4259,00
CombitalHR107	125,00	3630,00	3929,00	4259,00
Elektrische warmtepomp	0,00	17147,00	21574,00	25235,00
Warmte door derden	125,00	1332,00	1417,00	1550,00
Gebouwgebonden warmtekrachtkoppeling	0,00	1332,00	1417,00	1550,00
Laag temperatuur systeem	625,00	1448,00	2236,00	3564,00
Beperkte leidinglengte ruimteverwarming	0,00	534,00	950,00	1271,00
Leidingisolatie	0,00	204,00	254,00	420,00

ruimteverwarming				
Optimale afregeling	0,00	544,00	995,00	1592,00
Pompschakeling	0,00	145,00	186,00	214,00
Warmtepompboiler	0,00	4562,00	5084,00	6559,00
Beperkte leidinglengte tapwaterverwarming	0,00	165,00	901,00	1370,00
Leidingisolatie tapwaterverwarming	0,00	68,00	201,00	324,00
Waterbesparende douchekop	0,00	45,00	65,00	90,00
Ventilatie met warmteterugwinning	250,00	2442,00	4419,00	5278,00
Ventilatie met warmteterugwinning	250,00	2442,00	4419,00	5278,00
Kierdichting	0,00	318,00	451,00	865,00
Gelijkstroomventilator	125,00	111,00	125,00	703,00
Zonneboiler	0,00	3953,00	4274,00	4657,00
Zonneboilercombi	0,00	6111,00	7346,00	8339,00
Fotovoltaïsche cellen	0,00	1693,00	1962,00	2341,00

Bijlage 2 – Beschrijving referentie en gekozen variant

Project algemeen

Project : 200-443-00
 Kenmerk :
 Adres/nr van de woning(en) : Groeneweg 43
 Postcode/plaats van de woning(en) : 3531 VB Utrecht
 Contactpersoon :
 Clientnaam : R. van Raaij
 Epa Adviesorganisatie : REMU N.V.
 Epa Adviseur : A.A. van Soest

Bewonersgedrag

Gasverbruik van de meter : 1300 m³ gas
 Gecorrigeerd gemeten gasverbruik : 1392 m³ gas
 Gefit berekend gasverbruik : 1391 m³ gas
 Geldende periode : Januari 1999 tot januari 2000
 Weerstation : De Bilt
 Ventilatiecorrectiefactor : 1,0
 Gemiddelde binnentemperatuur : 11,9 °C

referentie

Bouwjaar : 1920
 Aantal bewoners per woning : 1,0
 Aantal bouwlagen per woning : 2
 Woningtype : Eengezinswoning met hellend dak
 Aantal woningen : 1

Bouwkundig

1e woonlaag : 40,0 m²
 2e woonlaag : 35,0 m²
 3e woonlaag : 0,0 m²
 Zolder : 25,0 m²
 Overige : 0,0 m²
 Totaal : 100,0 m²
 Serre : - Geen Serre
 Gemiddelde temperatuur : 11,9

Constructie	U [W/m ² K]	Opp [m ²]	Grens	ZTA	Oriëntatie
Vloer	2,54	40,00	Kruipruimte / grond		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
houten delen	0,020	0,150

Plat dak	2,83	8,50	Buiten		

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150

Zolderdak	0,76	40,00	Buiten		

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150

Zoldervloer	1,67	25,00	Onverwarmde ruimte		

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
houten delen	0,020	0,150
Spouw	0,100	
plaat	0,010	0,270

Hellend dak	2,83	10,00	Buiten		

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150

Gevel	1,84	15,40	Buiten		Oost

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
steen	0,200	1,200
Spouw	0,050	
plaat	0,010	0,270

Gevel	2,85	10,00	Buiten		West

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
steen	0,200	1,200
pleisterlaag	0,010	0,700

Gevel	2,85	6,50	Buiten		Zuid

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
steen	0,200	1,200
pleisterlaag	0,010	0,700

Glas	5,10	9,60	Buiten; Verwarmde ruimte	80%	Oost
Glas	5,10	8,50	Buiten; Verwarmde ruimte	80%	West
Glas	5,10	2,00	Buiten; Verwarmde ruimte	80%	Zuid
Deur	3,50	4,00	Buiten		

Installaties

	<i>Toestel/Type</i>	<i>Voorzieningen</i>
Ruimteverwarming	Individuele CR binnen thermische schil T » 55°C	Individuele bemetering
Tapwaterverwarming	Douche; Badgeiser; Keukenboiler (<20 liter)	- Geen voorzieningen
Ventilatie	Natuurlijke ventilatie	- Geen voorzieningen
Zonne-energiesystemen	-	

Glas	5,10	2,00	Buiten; Verwarmde ruimte	80%	Zuid
Deur	3,50	4,00	Buiten		

Installaties

	<i>Toestel/Type</i>	<i>Voorzieningen</i>
Ruimteverwarming	Individuele CR binnen thermische schil T » 55°C	Individuele bemetering
Tapwaterverwarming	Douche; Badgeiser; Keukenboiler (<20 liter)	- Geen voorzieningen
Ventilatie	Natuurlijke ventilatie	- Geen voorzieningen
Zonne-energiesystemen	-	

Variant

Variantnaam	: Totaal
Variantomschrijving	: Isolatie hellend dak binnen, Isolatie plat dak buiten, Isolatie vloer onderzijde, Isolatie binnen gevel & vulpanelen, Isolatie binnen gevel & vulpanelen, Isolatie hellend dak binnen, beglazing HR++, beglazing HR++, Isolatie binnen gevel & vulpanelen, beglazing HR++, HR107, T,aanv < 55°C; E-onstek., Pompschak., Gboiler, WD, Zonneboilercombi

Bouwkundig

1e woonlaag	: 40,0 m²
2e woonlaag	: 35,0 m²
3e woonlaag	: 0,0 m²
Zolder	: 25,0 m²
Overige	: 0,0 m²
Totaal	: 100,0 m²
Serre	: - Geen Serre
Gemiddelde temperatuur	: 11,9

Constructie	U [W/m²K]	Opp [m²]	Grens	ZTA	Oriëntatie
Vloer	0,39	40,00	Kruipruimte / grond		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
houten delen	0,020	0,150
Tonzon folie, 2 kamers	0,022	0,010

Plat dak	0,42	8,50	Buiten		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150
Minerale wol	0,080	0,040

Zolderdak	0,39	40,00	Buiten		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150
isolatie	0,050	0,040

Zoldervloer	1,67	25,00	Onverwarmde ruimte		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
houten delen	0,020	0,150
Spouw	0,100	
plaat	0,010	0,270

Hellend dak	0,62	10,00	Buiten		

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
dakbedekking	0,010	0,200
houten dakbeschot	0,020	0,150
isolatie	0,050	0,040

Gevel	0,49	15,40	Buiten		Oost

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
steen	0,200	1,200
Spouw	0,050	
plaat	0,010	0,270
Minerale wol	0,060	0,040

Gevel	0,54	10,00	Buiten		West

Opbouw	Dikte [m]	Lambda [W/mK]
steen	0,200	1,200
pleisterlaag	0,010	0,700
Minerale wol	0,060	0,040

Gevel	0,54	6,50	Buiten		Zuid

<i>Opbouw</i>	<i>Dikte [m]</i>	<i>Lambda [W/mK]</i>
steen	0,200	1,200
pleisterlaag	0,010	0,700
Minerale wol	0,060	0,040

Glas	1,64	9,60	Buiten; Verwarmde ruimte	60%	Oost
Glas	1,64	8,50	Buiten; Verwarmde ruimte	60%	West
Glas	1,64	2,00	Buiten; Verwarmde ruimte	60%	Zuid
Deur	3,50	4,00	Buiten		

Installaties

	<i>Toestel/Type</i>	<i>Voorzieningen</i>
Ruimteverwarming	Individuele HR107 binnen thermische schil $T < 55^{\circ}\text{C}$; Elektronische ontsteking aanwezig	Individuele bemetering; Pompschakeling
Tapwaterverwarming	Douche; Gasboiler; Keukenboiler (<20 liter)	Waterbesparende douchekop
Ventilatie	Natuurlijke ventilatie	- Geen voorzieningen
Zonne-energiesystemen	Zonneboilercombi met oriëntatie = zuid en hellingshoek = 30° ; Opp: 2,8 -	